

No. 24

FONDUL DE MEDIU ÎN ROMÂNIA

Constantin Ciutacu
Luminita Chivu

Aprilie 2001

Autori:

Constantin Ciutacu - Dr. în economie, este director științific la Institutul de Economie Nationala.

Luminita Chivu - Dr. în economie, este cercetator științific principal la Institutul de Economie Nationala.

La realizarea acestui proiect au mai participat:

Victor Platon – coordonator tehnic, doctor în economie, este economist de mediu pentru EPIQ- program de politici de mediu finantat de USAID.

Oana-Valentina Suci – **coordonator proiect**, MA în sociologie, OSI/FCO Chevening Scholar, Universitatea Oxford, preparator la Facultatea de Științe Politice, Universitatea București, este coordonatorul programului din partea Societății Academice din România.

Monica Pascariu - pentru traduceri și partea grafică, MA în Arhitectura și Urbanism, Universitatea de Arhitectura "Ion Mincu", este director la Urbaplan SRL.

Proiectul *Evaluarea de mediu și a politicilor economice* se derulează în cadrul programelor de cercetare ale Centrului de Politici Publice de pe lângă Societatea Academică din România. El se bucură de finanțare (proiect no. 1657) din partea International Resources Group (IRG), în cadrul Technical Assistance Grant (TAG). Acest ajutor a fost oferit organizațiilor non-guvernamentale din România, în cadrul programului EPIQ România (Environmental Policy and Institutional Strengthening ICQ), de către Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Principalul obiectiv al proiectului este de a acorda sprijin societății civile din România pentru promovarea și adoptarea de instrumente economice care să motiveze consolidarea politicilor de mediu, un management mai bun al resurselor, generarea și diseminarea de informații referitoare la **Fondul de Mediu** din România, precum și o analiză a capacității de susținere a diferitelor instituții care se ocupă cu problemele protecției mediului.

© ROMANIAN CENTER FOR PUBLIC POLICY (CeRPP)

ROMANIAN ACADEMIC SOCIETY

15 Petöfi Sándor, Bucharest 1

Romania

tel/fax (401)222.18.68

tel (401)222.14.05

sar@starnets.ro

<http://sar.ong.ro>

CUPRINS

1. Definiere si principii ce stau la baza functionarii Fondului pentru mediu	3
2. Caracterul prioritar al asigurarii functionalitatii Fondului de mediu.	4
3. Resursele Fondului de mediu. Instrumente economice.	7
3.1 Veniturile Fondului de mediu	7
3.2 Instrumente economice	11
4. Obiectivele finantabile prin Fondul de mediu	15
5. Modul de administrare a Fondului de mediu	18
6. Evaluarea nivelului resurselor destinate protectiei mediului, în perioada 1985-1999	20
6.1 Perioada 1985-1991	20
6.2 Perioada 1992-1999	21
7. Observatiile UE privind Legea Fondului pentru mediu si propuneri de remediere a acestora	26
8. Concluzii - Probleme deschise.	29
9. ANEXE	33
10. BIBLIOGRAFIE	39

LISTA TABELELOR

Tabelul 1 7
Tabelul 2 10
Tabelul 3 14
Tabelul 4 16
Tabelul 5 17
Tabelul 6 26

1. Definiere si principii ce stau la baza functionarii Fondului pentru mediu

Conform Legii nr. 73/11.05.2000, Fondul pentru mediu este un **instrument economico-financiar** destinat sustinerii si realizarii obiectivelor prioritare, de interes public major din Planul national de actiune pentru protectia mediului, în conformitate cu normele si standardele de mediu nationale si internationale (art. 1), având un caracter de **fond special, extrabugetar** (art. 2).

Prin intermediul acestuia se ofera finantare pentru proiecte care reduc poluarea, îmbunatatesc performantele de mediu sau aduc beneficii de orice fel mediului înconjurator.

I) Principiile care stau la baza oricarei politici de mediu sunt:

- principiul **precautiunii**;
- principiul **cel care polueaza plateste**;
- principiul **corectarii cu prioritate la sursa** a daunelor produse mediului.

II) În cadrul Uniunii Europene, la 1 februarie 1993, Consiliul a adoptat al cincilea program de actiune referitor la mediu si la dezvoltarea durabila sub egida **“Catre o dezvoltare care poate fi sustinuta”**.

Principiile directoare ale acestui program de actiune sunt: **“împartirea responsabilitatilor”**, adica o participare cât mai larga, **“participarea activa”** si **“integrarea”** în toate politicile a tuturor participantilor economici si sociali, inclusiv a administratiilor locale, regionale si nationale. Abordarea integrata remarca **dependenta politicilor de mediu de caracterul durabil al politicilor din industrie, energie, transporturi, sectoare a caror existenta depinde la rândul ei de mediu.**

III) În România, prin Legea nr.137 /29.12.1995, privind protectia mediului, sunt stabilite urmatoarele **principii si elemente strategice** ce vor fi urmarite, în scopul asigurarii unei dezvoltari durabile:

- a) principiul precautiei în luarea deciziei;
- b) principiul prevenirii riscurilor ecologice si a producerii de daune;
- c) principiul conservarii biodiversitatii si a ecosistemelor specifice cadrului biogeografic natural;
- d) principiul poluatorul plateste;
- e) înlaturarea cu prioritate a poluantilor care pericliteaza nemijlocit si grav sanatatea oamenilor;
- f) crearea sistemului national de monitorizare integ rata a mediului;
- g) utilizarea durabila, respectiv folosirea resurselor regenerabile într -un mod si cu o rata care sa nu conduca la declinul pe termen lung al acestora, mentinând potentialul lor, în acord cu necesitatile si aspiratiile generatiilor prezente si viitoare;
- h) mentinerea, ameliorarea calitatii mediului si reconstructia zonelor deteriorate;

4

- i) crearea unui cadru de participare a organizatiilor neguvernamentale si a populatiei la elaborarea si aplicarea deciziilor;
- j) dezvoltarea colaborarii internationale pentru asigurarea calitatii mediului.

Remarcam **concordanta dintre principiile** ce stau la baza politicilor de mediu din România si cele din Uniunea Europeana si existenta din acest punct de vedere a unui cadru general favorabil functionarii fondului pentru mediu.

2. Caracterul prioritar al asigurarii functionalitatii Fondului de mediu.

Asigurarea functionalitatii Fondului pentru mediu reprezinta o **prioritate majora** în contextul general al dezvoltarii durabile, relevata în majoritatea strategiilor si programe lor nationale de dezvoltare elaborate în ultimii ani.

În acest context vom prezenta sintetic **argumente** privind urgenta si importanta existentei unui Fond pentru mediu functional:

I) dimensiunea transeuropeana, fara frontiere a problemelor de mediu, fapt ce impune ca acestea sa fie studiate în etapa de pre-aderare, adica înca de la începutul perioadei de integrare economica si comerciala a tarilor asociate din Europa Centrala si de Est. Acest lucru este clar exprimat în Acordurile Europene, în care, în legatura cu cooperarea economica, se spune ca: "politicile si alte masuri trebuie sa **fie ghidate de principiul dezvoltarii durabile**. Aceste politici trebuie sa cuprinda problemele de mediu **înca din stadiul de elaborare**."

Cu ocazia Întâlnirii Comune a Consiliului Ministrilor Mediului din Uniune si a Ministrilor Mediului din tarile asociate din Europa Centrala si de Est – din anul 1994 – s-a recomandat: "evaluarea prioritatilor pentru elaborarea unui program care sa aiba ca obiectiv convergenta politicilor si apropierea legislatiilor tarilor asociate din Europa Centrala si de Est privind mediul.";

II) existenta Legii privind Fondul pentru mediu nr.73 /11.05. 2000, care desi prezinta unele deficiente si neajunsuri asupra carora vom reveni ulterior, asigura cadrul general pentru buna functionare a Fondului de mediu.

Legea Fondului pentru mediu este o masura importanta, un punct de pornire, pentru crearea instrumentelor financiare necesare implementarii politicii de mediu.

În scopul managementului cât mai adecvat al acestui fond, se impune **crearea structurii institucionale** corespunzatoare, astfel încât Fondul de mediu sa devina operational începând cu anul 2002.

În acest context pe termen scurt se pot retine si urmatoarele prioritati:

- pregătirea unei **strategii financiare**, precum și a unor **planuri detaliate de finanțare**, în special pentru **directivele ?costisitoare?** din programul de aderare la UE, bazate pe estimarea realistă a surselor de finanțare anuale, publice și private;
- crearea **unei structuri cu personalitate juridică care să coordoneze Fondul de Mediu**, precum și a unui **mecanism viabil de finanțare a investițiilor de mediu**.

III) recomandările și prioritățile stabilite de Programul National de Dezvoltare Durabilă, care solicită imperativ existența unui asemenea instrument, pentru soluționarea dificultăților în administrarea problemelor de mediu.

IV) prioritățile stabilite de Planul National de Dezvoltare – România – 2000 - 2002 (ANDR, mai 2000), în domeniul protecției și ameliorării calității mediului, respectiv:

- necesitatea definitivării sistemului de monitoring integrat al mediului;
- crearea unei baze de date, atașată sistemului informațional de mediu;
- crearea de instrumente economice bazate pe principiile economiei de piață și stimularea, prin intermediul lor, a producătorilor interni, în vederea creșterii competitivității industriei de reciclare;
- organizarea de cursuri de scurtă durată în vederea îmbunătățirii pregătirii specialiștilor în domeniul protecției mediului;

V) concluziile și prevederile Programului National de Aderare la UE, mai 2000 (Guvernul României).

În capitolul VI Protecția mediului, amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională, subpunctul A, Protecția mediului, se arată faptul că a potrivit evaluărilor Comisiei Europene, României i-ar fi necesare **cheltuieli anuale pentru protecția mediului** de circa 60-70 dolari SUA pe locuitor. Aceasta ar reprezenta un total de aproximativ 1,5 miliarde USD, respectiv 3-4% din PIB actual.

Tot aici este prevăzută necesitatea și urgența introducerii și utilizării instrumentelor economice pentru protecția mediului.

Alinierea politicii și practicii de mediu la directivele Uniunii Europene, în perioada 2000 - 2004 are drept obiectiv prioritar constituirea Fondului de mediu ca principal instrument în realizarea obiectivelor prioritare din Planul National de acțiuni pentru protecția mediului și din Planul National de aderare la Uniunea Europeană.

În acest context se urmărește ca **accentul politicii de mediu** să se deplaseze dinspre măsurile și acțiunile curative spre cele **preventive**.

Necesitatea unui Fond de mediu funcțional este subliniată și de o altă concluzie a acestui program, conform căreia ?în ceea ce privește standardele de mediu, între România și Uniunea Europeană se înregistrează **decalaje care se datorează nivelului investițional scăzut** din punct de vedere cantitativ și calitativ pentru reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii de mediu, precum și **ignorării** în mare măsură a **standardelor impuse de legislația națională.**?

Un rol important revine acestui fond si în domeniul **sprijinirii si încurajării posibilitatilor de cofinantare a activitatilor în domeniul mediului.**

VI) costurile ridicate ale adoptarii acquis-ului comunitar de mediu.

Fondului pentru mediu îi vor reveni sarcini importante în atragerea si gestionarea sumelor necesare acoperirii acestor costuri.

În cadrul acquis – ului comunitar de mediu exista directive specifice "costisitoare", a caror implementare presupune, pe lângă o evaluare realista a costurilor si o planificare coerenta a investitiilor.

Este importanta elaborarea unei strategii financiare care sa identifice sursele financiare si modul de utilizare a acestora în mod adecvat, în scopul implementarii efective a prevederilor acestor directive.

Conform estimarilor realizate în cadrul Programului National de Aderare la UE (mai 2000) costurile necesare atingerii standardelor de mediu pentru accesul în Uniunea Europeana ar fi de 20 miliarde EURO, repartizate astfel: pentru sectorul apa 50%, iar pentru sectoarele aer si deseuri câte 25%. Sumele se preconizeaza a fi cheltuite în urmatorii 20 de ani, furnizând un punct de referinta si o indicatie asupra urgentei problemelor de mediu cu care se confrunta România.

VII) concluziile desprinse prin recentul "Rapport Regulier 2000 de la Commission sur Les Progrés Réalisés par la Roumanie sur la voie de l'adhesion, 8 nov. 2000, Bruxelles".

Acesta subliniaza între altele **progresele foarte modeste** înregistrate de România pâna în anul 2000 în domeniul mediului si **slaba sa capacitate de administrare a acestui tip de probleme.**

Daca **la nivel local** s-au înregistrat unele progrese prin punerea în practica a **unui nou mecanism de autofinantare**, care asigura Agentiilor locale de protectia mediului surse suplimentare de venituri care pot fi utilizate pentru achizitionarea de noi echipamente de control si pentru ameliorarea capacitatii lor de inspectie si de punere în practica a propriilor masuri, la nivel national capacitatea administrativa ramâne slaba si resursele alocate pentru masurile de aderare la UE în acest domeniu sunt insuficiente.

Acelasi raport subliniaza faptul ca **accidentele ecologice** care s-au produs în anul 2000 au confirmat gravitatea problemelor ecologice din România, cât si slaba capacitate administrativa în acest sector. Este evident ca este necesar sa se sporeasca de maniera substantiala resursele consacrate protectiei mediului.

În acest sens, este foarte urgenta realizarea unei **evaluari realiste a costurilor si elaborarea unui plan de investitii** pentru a pune în practica directivele în sectoarele: apa, deseuri si aer.

O utilizare rationala a tuturor resurselor financiare disponibile este la fel de imperativa ca si promovarea instrumentelor financiare necesare pentru utilizarea eficace a resurselor naturale pornind de la principiul **"poluatorul plateste"**.

În acest context crearea unui Fond de Mediu operational este necesar sa fie considerata ca o prioritate de prim rang.

3. Resursele Fondului de mediu. Instrumente economice.

3.1. Veniturile Fondului de mediu

Veniturile fondului provin, în primul rând, din tarife și taxe de poluare, pe baza principiului “poluatorul plătește”, conform căruia entitățile care poluează contribuie la suportarea costurilor de prevenire și control al poluării.

Unele fonduri obțin resurse semnificative din acordarea de împrumuturi din veniturile realizate din privatizare, taxe și accize, taxe pentru înmatricularea autovehiculelor, profituri din tranzacțiile financiare proprii și rambursarea împrumuturilor.

Uneori, fondurile obțin finanțare din partea donatorilor internaționali sau a instituțiilor financiare pentru proiecte pe care fondurile le identifică. În unele cazuri, donatorii internaționali și instituțiile financiare derulează resurse pentru proiecte specifice printr-un fond de mediu.

Analiza mecanismelor de venit a 10 fonduri pentru mediu din țări din Europa Centrală și de Est și din Egipt a relevat următoarele:

- cea mai frecvent întâlnită sursă de venit (la 9 din cele 10 fonduri) o reprezintă profitul obținut din activitățile financiare, respectiv sumele rezultate din rambursarea creditelor acordate de fonduri și a dobânzilor aferente acestora precum și profitul obținut din investiții de capital. (Tabelul 1)

Tabelul 1. Mecanismele de asigurare a veniturilor aferente fondurilor de mediu din Europa Centrală și de Est și din Egipt

Mecanismul de asigurare a veniturilor	Acoperit de legislația română ?	Utilizare de către alte fonduri*	Observatii
Buget	Da	1,3,9,10	Include venituri generale, venituri din privatizare;
Amenzi și taxe de mediu	Da	1,2,3,4,6,7,9	Include taxe pe poluare și deseuri menajere, amenzi pentru nerespectarea condițiilor de autorizare, compensații pentru resursele naturale;
Impozite pe resurse naturale	Da	5	
Taxe pe produse	Da	1	Include taxe pe combustibili, materiale de ambalaje, produse greu de eliminat;
Taxe administrative	Da	1	Include taxe de autorizare, avizare;
Schimb de datorii	Da	2,8	Schimbul de datorii pentru mediu se poate realiza prin plăți anuale sau plăți unice, de obicei negociate împreună cu moratoriile;
Profit din activități financiare	Nu	1,2,3,5,6,7,8,9,10	Include rambursarea creditului, dobânda și profitul din investiții de capital;

Granturi de la donatori /institutiile financiare internationale	Da**	2,5,6,7,8	De obicei grant unic pentru capitalizarea Fondului;
Credite de la donatori /institutiile financiare internationale	Da**	5,7,10	De obicei credit unic pentru capitalizarea Fondului.
Donatii	Da	4	

Sursa: Working Party on Economic and Environmental Policy Integration, ECONOMIC INSTRUMENTS FOR POLLUTION CONTROL AND NATURAL RESOURCES MANAGEMENT IN OECD COUNTRIES: A SURVEY, Cancels & replaces the same document: distributed 24 -Sep-1999

Nota tabel:

*- Sursa primara de venit cu caractere groase, formele secundare cu caractere simple.

Numerele din tabel corespund urmatoarelor fonduri:

- 1 - Fondul National pentru Protectia Mediului din Bulgaria;
- 2 – EcoFondul Trust National din Bulgaria;
- 3 – Fondul de Stat pentru Mediu din Republica Ceha;
- 4 – Fondul pentru Protectia Mediului din Egipt;
- 5 – Fondul de Investitii pentru Mediu din Letonia;
- 6 – Fondul de Investitii pentru Mediu din Lituania;
- 7 – Fondul National Polonez pentru Protectia Mediului si Gospodarirea Apelor;
- 8 – EcoFondul Polonez;
- 9 – Fondul de Stat pentru Mediu din Republica Slovaca;
- 10 – Fondul de Dezvoltare a Mediului din Slovenia.

** - Legea stipuleaza asistenta financiara dar nu specifica daca se refera numai la granturi sau si la credite.

- 7 din cele 10 fonduri analizate au ca surse de venit amenzi si taxele de mediu, respectiv taxe pe poluare si deseuri menajere, amenzi pentru nerespectarea conditiilor de autorizare, compensatii pentru utilizarea resurselor naturale;
- numai 4 din cele 10 fonduri primesc alocatii de la buget, respectiv din veniturile generale si cele rezultate din privatizare;
- tot cu o frecventa ridicata se întâlnesc ca surse si sumele rezultate din granturi si credite de la institutiile financiare (în cazul a 5 si respectiv 3 din fondurile analizate);

Aceste surse sunt completate în cazul Fondului de Investitii pentru Mediu din Letonia cu impozite pe resurse naturale, taxe pe produse (taxe pe combustibili, materiale de ambalaje, produse greu de eliminat), în cazul Fondului National pentru Protectia Mediului din Bulgaria cu taxe administrative (taxe de autorizare, avizare), în cel al Fondului pentru Protectia Mediului din Egipt cu donatii si în cazul EcoFondului Trust National din Bulgaria si EcoFondului Polonez cu venituri din operatiuni legate de schimbul de datorii (plati anuale sau unice, de obicei negociate cu matorii).

În România, conform Legii nr.73/11.05.2000 privind Fondul pentru mediu, Capitolul III, art. 9, principalele surse de constituire a fondului de mediu sunt:

- a) sumele încasate cu titlu de taxe de autoritatea centrala si de autoritatile teritoriale pentru protectia mediului, pentru emiterea acordurilor si autorizatiilor de mediu;

9

- b) sumele încasate cu titlu de taxe pentru exploatarea resurselor naturale, altele decât cele care se percep pentru a alimenta fondurile speciale existente legal;
- c) sumele încasate din următoarele taxe de poluare a atmosferei, a apelor de suprafață și subterane, a solului și a vegetației, potrivit principiului “poluatorul plătește”:
 - taxe pentru utilizarea unor combustibili cu conținut ridicat de elemente nocive;
 - taxe pentru comercializarea pe piața internă a substanțelor periculoase și a produselor cu potențial toxicologic ridicat, care au o influență negativă asupra sănătății populației și mediului, indiferent de proveniența acestora;
 - taxe pentru nerecuperarea de către comercianții de produse a ambalajelor recuperabile;
 - taxe pentru ocuparea cu deșuri a terenurilor;
 - taxe pentru nerecuperarea uleiurilor minerale uzate;
 - taxe pentru comercializarea produselor finite cu ciclu scurt de viață;
 - taxe pentru neasigurarea de către furnizor a pieselor de schimb pentru funcționarea unor produse în conformitate cu durata normată de funcționare;
 - taxe pentru activități generatoare de poluare sonoră;
- d) sumele încasate cu titlu de taxe pentru comercializarea pe piața internă sau la export a unor resurse naturale, biologice sau minerale, incluzând bunurile provenite din flora și fauna sălbatică, terestră și acvatică;
- e) sumele încasate la manifestările organizate în beneficiul Fondului de mediu;
- f) alocații de la bugetul de stat și, după caz, de la bugetele locale, varsăminte, donații, asistență financiară din partea unor instituții și organizații publice sau private, persoane particulare sau organizații și organisme internaționale, precum și din partea unor guverne și agenții guvernamentale;
- g) sponsorizări, precum și alte surse, care se pot stabili de către Guvern, la propunerea autorității centrale pentru protecția mediului, în condițiile legii.

Tot conform prevederilor acestei legi regimul de taxare și de tarifare, cuantumul tarifelor și modalitățile de colectare a acestora, vor fi stabilite prin hotărâre a Guvernului, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a legii, la propunerea autorității centrale pentru protecția mediului.

De comun acord cu autoritatea centrală pentru protecția mediului se vor stabili modalitățile în care vor fi administrate și sumele rezultate din aplicarea prevederilor Legii nr. 137/29.12.1995 privind protecția mediului, Capitolul V.

În acest context menționăm de exemplu, statutul neclar din Legea Fondului pentru mediu al sancțiunilor pe linie financiară, aplicate angajaților autorităților locale și autorității centrale pentru mediu în cazul nerespectării prevederilor acestei legi. Tot aici putem menționa statutul sancțiunilor pe

linie financiara aplicata agentilor economici p entru furnizarea de date eronate autoritatilor centrale si locale pentru protectia mediului.

O analiza mai atenta a prevederilor din Legea Fondului pentru mediu arata faptul ca acesta este practic inoperabil. În afara de o seama de prevederi organizatoric e si functionale, care nu sunt corelate cu alte instrumente, cum ar fi Planul National de Actiune, se pune problema constituirii surselor fondului. Sursele propuse sunt greu de colectat sau foarte ambigui; în aceasta categorie se pot mentiona: taxe pentru nerecuperarea (??) uleiurilor minerale uzate; taxe pentru comercializarea produselor finite cu ciclu scurt de viata (??); taxa pentru neasigurarea de catre furnizor a pieselor de schimb pentru functionarea unor produse în conformitate cu durata normata de functionare(?); taxe pentru activitati generatoare de poluare sonora(?).

Valoarea totala a sumelor necesare actiunilor de protectia mediului este greu de evaluat. Nevoile de finantare ale actiunilor de protectia mediului pentru România sunt relativ ridi cate în comparatie cu posibilitatile actuale ale economiei; asa cum s -a aratat si anterior, potrivit unor evaluari superficiale acestea s-ar ridica la 1,5 -1,6 mild Euro/an sau aproximativ 3 –4 % din PIB actual.

În realitate, potrivit datelor furnizate de IN SSE, cheltuielile totale pentru protectia mediului reprezentau numai 1,5 % din PIB în 1999 si respectiv 489,8 mil. Euro.

Analiza bugetelor anuale ale unor fonduri pentru mediu din Europa Centrala si de Est releva o plaja destul de larga de variatie a dime nsiunii acestora. În medie, în Lituania, în anul 1997 reveneau aproximativ 0,94 USD fonduri pentru protectia mediului pe locuitor, fata de 11,70 USD/locuitor în Polonia, 14,48 USD în Bulgaria si 16,22 USD în Republica Ceha (Tabelul 2).

Tabelul 2. Variante posibile privind dimensiunea bugetului fondului pentru mediu din România, comparativ cu alte fonduri din Europa Centrala si de Est

Tara	Valoarea medie anuala a fondurilor pentru protectia mediului pe locuitor (USD/ locuitor)	Dimensiunea bugetului fondului pentru mediu din România, în conditiile unor fonduri medii pe locuitor similare (mil. USD)
Bulgaria	14,48	325,8
Rep. Ceha	16,22	365,0
Letonia	1,04	23,4
Lituania	0,94	21,2
Polonia	11,70	263,3
Rep. Slovaca	5,76	129,6
Slovenia	10,27	231,1

Sursa: Working Party on Economic and Environmental Policy Integration, ECONOMIC INSTRUMENTS FOR POLLUTION CONTROL AND NATURAL RESOURCES MANAGEMENT IN OECD COUNTRIES: A SURVEY, Cancels & replaces the same document: distributed 24 -Sep-1999

Daca în România s-ar realiza în medie aceleasi cheltuieli anuale pentru protectia mediului pe locuitor ca în Bulgaria (respectiv 14,48 USD), dimensiunea bugetului mediu anual al fondului pentru mediu ar trebui sa fie de aproximativ 325,8 mil. USD. Similar, în cazul unor cheltuieli medii anuale egale cu cele din Rep. Ceha, bugetul ar trebui sa fie de aproximativ 345,0 mil. USD.

Fara a intra prea mult în detalii, pornind de la premisa suplimentarii surselor de venit aferente activitatii de protectia mediului si de la nivelul realizat anterior al sumelor destinate acestor activitati, bugetul fondului de mediu nu poate fi mai mic de 500 mil. USD, respectiv aproximativ 22 USD/locuitor.

3.2. Instrumente economice

Una din definitiile instrumentelor economice, frecvent utilizata în literatura de specialitate, este urmatoarea:

?Orice masura necoercitiva care urmareste sa induca o schimbare în comportamentul agentilor economici prin internalizarea costurilor de mediu sau de epuizare a resurselor naturale, prin intermediul unor schimbari în structura de stimulente cu care se confrunta acesti agenti este calificata ca instrument economic (Panayoutou, 1998).?

În cadrul dezbaterii din 6 octombrie 1999, realizata sub egida Organizatiei pentru Cooperare si Dezvoltare Economica (OCDE de acum înainte), cu tema : ?Economic Instruments for pollution control and natural resources management in OECD countries: a survey ? instrumentele economice din domeniul protectiei mediului au fost clasificate astfel:

- taxe pe emisie;
- taxe de utilizare;
- taxe pe produse;
- permise (negociabile/transferabile), licente sau cote;
- sisteme de depozit - garantie;
- taxe si amenzi de nconformare;
- plati obligatorii;
- subventii;
- impozite.

În continuare vom prezenta modul în care sunt definite aceste instrumente.

Taxe de emisie – reprezinta plati directe având la baza cuantificarea sau estimarea cantitatii si calitatii poluarii.

Taxe de utilizare – reprezinta platile pentru utilizarea resurselor colective. La început au fost folosite ca mecanism de finantare de catre autoritatile locale, de ex. pentru colectarea si tratarea gunoaielor solide si a apei menajere. În cazul managementului resurselor naturale taxa de utilizare se

practica cu precadere pentru accesul la diverse facilitati cum ar fi: pescuit, vânătoare sau accesul în parcuri.

Taxe pe produs – se aplica produselor care genereaza poluare, indiferent daca aceasta este generata în faza de productie, consum sau depozitare a lor (de exemplu: fertilizatori, pesticide sau baterii auto).

Taxele pe produs au drept scop modificarea pretului relativ al produsului si/sau finantarea sistemelor de colectare si tratare a acestora.

Permise (negociabile/transferabile), licente, cote - se bazeaza pe principiul ca orice crestere a emisiei sau a gradului de utilizare a resurselor naturale trebuie sa fie însoțita de o reducere echivalenta sau uneori mai mare a cantitatii.

În prezent sunt utilizate doua tipuri de sisteme de permise negociabile: cele bazate pe creditele pentru reducerea emisiilor (ERC) si cele bazate pe alocările ex -ante (?cap and trade?).

Sisteme de depozit-garantie – genereaza plati percepute la cumpararea unor produse. Plata (depozitul) este total sau partial rambursabil când produsul este returnat la furnizor sau i se aplica un tratament special.

Taxe/amenzi de nonconformare – impuse prin prevederile legii civile poluatorilor care nu respecta cerintele si reglementările privind mediul si managementul resurselor naturale. Acestea sunt, de regula, proportionale cu unele variabile selectate, cum ar fi : pagubele produse de nonconformare, profiturile generate de reducerea costurilor de conformare.

Premii de performanta – percepute pentru a garanta respectarea cerintelor de mediu sau privind resursele naturale; poluatorii sau utilizatorii trebuie sa asigure un depozit sub forma de obligatiune. Obligatiunea este refinantata da ca se constata conformarea.

Plati obligatorii – plati în conformitate cu prevederile legii civile, efectuate pentru a compensa pagubele produse prin activitatea de poluare. Aceste plati pot fi destinate direct ?victimelor? sau guvernului si pot opera în contextul unor reguli specifice si scheme de compensare, sau prin fonduri de compensare finantate prin contributia potentialilor poluatori.

Subventii – toate formele de asistenta financiara explicita asigurata poluatorilor sau utilizatorilor de resurse naturale, de exemplu: granturi, facilitati la împrumuturi, scutiri de taxe etc. pentru protectia mediului.

Cea mai mare parte a tarilor dezvoltate aplica instrumente economice pentru controlul poluării. De exemplu taxele de mediu se regasesc în majoritatea tarilor, în timp ce permisele negociabile se regasesc în 6 dintre statele analizate: Australia, Canada, Danemarca, Franta, Polonia, si în SUA. Un numar însemnat din membrii OCDE utilizeaza sisteme de depozite - garantie. (Tabelul 3)

Taxele de nonconformare se regasesc în 11 din cazurile analizate: Canada, Coreea, Germania, Grecia, Norvegia, Polonia, Rep. Ceha, Suedia, Turcia, Elvetia si Ungaria.

În 8 state - respectiv Canada, Danemarca, Finlanda , Germania, Japonia, Suedia, SUA si Turcia se utilizeaza platile obligatorii.

Subventiile pentru controlul poluarii se regasesc, de asemenea, sub diverse forme, în multe tari.

Se remarca de asemenea, în rândul unor membri OCDE, tendinta de crestere a gra dului de utilizare a impozitelor legate de mediu. Veniturile din impozitele pentru mediu în statele analizate reprezentau 2,5% din PIB în 1995, sau mai putin de 7% din totalul veniturilor din impozite din aceste tari.

Tablelul 3. Instrumente economice utilizate pentru controlul poluarii de diverse tari membre OECD
(fara impozite)

Tara	Taxe	Permise negociabile	Sisteme de depozite – garantie	Taxe de nonconformare	Plati obligatorii	Subventii
Australia	X	X	X	-	-	X
Austria	X	-	X	-	-	X
Belgia	X	-	-	-	-	-
Canada	X	X	X	X	X	X
Coreea	X	-	X	X	-	-
Rep. Ceha	X	-	X	X	X	X
Elvetia	X	-	X	X	X	X
Danemarca	X	X	X	-	X	X
Finlanda	X	-	X	-	X	X
Franta	X	X	X	-	-	X
Germania	X	-	X	X	X	X
Grecia	X	-	-	X	-	-
Ungaria	X	-	X	X	-	-
Irlanda	-	-	-	-	-	-
Islanda	X	-	X	-	-	-
Italia	X	-	X	-	-	-
Japonia	X	-	-	-	X	X
Luxemburg	-	-	-	-	-	-
Olanda	X	-	X	-	X	X
Norvegia	X	-	X	X	-	X
Noua Zeelanda	-	-	-	-	-	-
Polonia	X	X	X	X	-	X
Portugalia	-	-	-	-	-	-
Spania	-	-	-	-	-	-
Suedia	X	-	X	X	X	X
Turcia	X	-	X	X	X	X
UK	-	-	-	-	-	-
USA	X	X	X	-	X	X

Sursa: Working Party on Economic and Environmental Policy Integration, ECONOMIC INSTRUMENTS FOR POLLUTION CONTROL AND NATURAL RESOURCES MANAGEMENT IN OECD COUNTRIES: A SURVEY, Cancels & replaces the same document: distributed 24-Sep-1999

Politica de mediu pe termen lung a României prevede **creșterea graduală a ponderii instrumentelor economice în detrimentul instrumentelor administrative de comandă și control.**

În acest sens, se va avea în vedere restructurarea subvențiilor bugetare, prin reducerea sprijinului acordat activităților cu impact negativ asupra mediului și stimularea activităților care reduc evacuările de poluanți în mediu sau contribuie la reconstrucția și conservarea ecologică, introducerea unor taxe pe emisiile de poluanți în mediu, promovarea unor acte negociabile de reglementare.

Este important de accentuat faptul că instrumentele economice nu sunt soluția miraculoasă pentru rezolvarea oricărei probleme de mediu. În schimb eficacitatea și eficiența lor depinde major de măsurile specifice de acompaniere.

În conformitate cu prevederile Protocolului de la Kyoto România **va sprijini totodată aplicarea instrumentelor economice la nivel internațional** (taxele internaționale sau taxele naționale armonizate, cotele parti negociabile ale emisiilor de gaze cu efect de seră, implementarea în asocieri).

4. Obiectivele finantabile prin Fondul de mediu

Fondurile de mediu bine administrate pot veni în sprijinul unor proiecte calificate – care respectă prioritățile pentru obținerea unor beneficii de mediu, sunt eficiente din punct de vedere al costurilor și, în cazurile în care fondurile sunt împrumutate, sunt garantate de către o instituție solvabilă.

În principal fondurile pentru mediu din alte țări oferă finanțare sub formă de împrumuturi sau “finanțare ușoară”. Finanțarea ușoară este acordată în condiții mult mai favorabile decât cele oferite de către băncile comerciale, respectiv cu dobânda zero sau foarte scăzută, perioade de rambursare și perioade de grație mai lungi.

Analiza modului de alocare a sumelor din bugetul fondurilor de mediu pentru 10 țări ale Europei Centrale și de Est și din Egipt a relevat următoarele:

- cea mai des întâlnită formă de utilizare a fondurilor o reprezintă acordarea de granturi (9 din cele 10 fonduri). Acestea sunt orientate în special spre domeniul cercetării, educației, organizațiile non-guvernamentale, sectorul public; (Tabelul 4)
- 6 din cele 10 fonduri acordă credite cu facilități, numai 3 dintre ele acordă credite fără dobândă și 3 cu dobândă subvenționată în diverse proporții;
- gama de facilități acordate este completată cu acordarea de garanții la credite (fondurile din Cehia, Egipt și Letonia) și cu investițiile în capitalul social (fondurile din Bulgaria, Letonia și Polonia).

Dacă unele din fondurile analizate asigură aproape întreaga gamă de facilități menționate anterior – spre exemplu Fondul de Stat pentru Mediu din Republica Cehă – altele, respectiv Fondul de Investiții pentru Mediu din Lituania, asigură numai un număr restrâns din aceste facilități (granturi și credite cu facilități). În unele țări, cum este cazul Bulgariei și Poloniei, există mai multe fonduri care asigură fiecare o gamă specifică de facilități.

Tablelul 4. Tipurile de facilitati acordate de fondurile de mediu din unele tari ale Europei Centrale si de Est si Egipt

Tipul de facilitate	Exista în legislatia româna ?	Folosit de alte fonduri	Atrage alte resurse	Caracter de fond de rulment ?	Observatii
Granturi	Nu	1,2,3,4,6,7,8,9	Nu	Nu	Indicate pentru cercetare, educatie, ONG, sector public
Credite fara dobânda	Nu	1,2,3	Nu	Da	
Credite cu facilitati	Nu	3,4**,5,6,7	Nu	Da	Credite cu dobânda cu clauze mai atractive decât cele practicate pentru creditele comerciale (dobânda mai mica, perioade de gratie, perioada mai lunga de rambursare)
Subventionarea ratei dobânzii	Da	3,4,7	Da	Nu	Denumite ca reduceri ale ratei dobânzii sub rata pietei
Garantii la credite	Da	3***,4,5	Da	Nu	Necesita pastrarea unor rezerve în Fond (exemplu: pondere din masa creditului), poate implica taxe initiale (transferate debitorului)
Investitii de capital social	Nu	1,5,7	Nu	Da	De obicei, investitiile în servicii pentru mediu, productia de echipamente de control al mediului.

Sursa: Working Party on Economic and Environmental Policy Integration, ECONOMIC INSTRUMENTS FOR POLLUTION CONTROL AND NATURAL RESOURCES MANAGEMENT IN OECD COUNTRIES: A SURVEY, Cancels & replaces the same document: distributed 24-Sep-1999

Tipul de finantare oferit de fondul pentru mediu trebuie sa poata fi adaptat la natura proiectului de investitii. De exemplu, un proiect profitabil de conversie pentru utilizarea unui alt tip de combustibil la o întreprindere privata poate beneficia numai de împrumut; un sistem de canalizare pentru o primarie poate primi finantarea sub forma de credit nerambursabil etc.

Fondul pentru mediu va trebui sa combine finantarea sub forma de împrumut cu cea sub forma creditelor nerambursabile, pentru a oferi fiecarui proiect nivelul corespunzator de subventionare.

Fondurile de mediu din alte tari nu ofera în principiu finantare 100%. Se asteapta ca beneficiarul sa finanteze si el o cota semnificativa din proiectul respectiv, caz în care pot apare cerinte

suplimentare. Sunt stabilite limite stricte privind cota de finantare a proiectelor, fie prin stabilirea limitei procentuale maxime, fie prin fixarea sumei maxime ce va fi finantata de fond.

Spre exemplu Fondul National pentru Protectia Mediului din Bulgaria solicita cofinantarea proiectelor de mediu pâna la 70% din valoarea acestora din partea beneficiarilor, Ecofondul Trust National din Bulgaria pâna la 30%, de obicei 20%, în timp ce Fondul de Stat pentru Mediu din Republica Ceha solicita cofinantare pâna la 80% (50% pentru sectorul privat) (Tabelul 5).

Tabelul 5. Cerintele de cofinantare impuse solicitantilor de finantari pentru proiecte de mediu, de catre fondurile de mediu din diverse tari

Denumirea fondului de mediu	Cerintele de cofinantare
Fondul National pentru Protectia Mediului din Bulgaria	Pâna la 70%
EcoFondul Trust National din Bulgaria	Pâna la 30% (de obicei 20%)
Fondul de Stat pentru Mediu din Republica Ceha	Pâna la 80% (50% sectorul privat)
Fondul pentru Protectia Mediului din Egipt	% variaza în functie de suma si tipul de mecanism
Fondul de Investitii pentru Mediu din Letonia	Între 20% si 80%
Fondul de Investitii pentru Mediu din Lituania	Pâna la 80% pentru credite, 40% pentru granturi
Fondul National Polonez pentru Protectia Mediului si Gospodarirea Apelor	Pâna la 70% pentru credite (50% pentru sectorul privat), 30% pentru granturi
EcoFondul Polonez	Pâna la 80% pentru protectia naturii, pâna la 50% pentru alte proiecte (de obicei 10-30%)
Fondul de Stat pentru Mediu din Republica Slovaca	Pâna la 100%
Fondul de Dezvoltare a Mediului din Slovenia	Pâna la 50%

Sursa: Working Party on Economic and Environmental Policy Integration, ECONOMIC INSTRUMENTS FOR POLLUTION CONTROL AND NATURAL RESOURCES MANAGEMENT IN OECD COUNTRIES: A SURVEY, Cancels & replaces the same document: distributed 24-Sep-1999

În aprecierea proiectelor, unele fonduri acorda prioritate, de exemplu, celor care solicita sume mai mici din Fond.

De asemenea, pe masura ce fondurile de mediu se maturizeaza si devin disponibile alte surse de finantare, ele au tendinta de a reduce subventiile si pot acorda prioritate împrumuturilor comerciale si altor mecanisme, înaintea creditelor nerambursabile.

În România, prin Legea nr. 73/11.05.2000 privind Fondul pentru mediu, Capitolul IV, destinatia Fondului de mediu este reglementata astfel:

Art. 10 – (1) Fondul pentru mediu se utilizeaza pentru sustinerea si realizarea obiectivelor prioritare, de interes public major, din Planul national de actiune pentru protectia mediului, care vizeaza:

- a) sprijinirea si încurajarea masurilor concertate pentru reducerea sau eliminarea deseurilor si surselor majore de poluare de pe teritoriul tarii;

- b) realizarea proiectelor de refacere ecologica a zonelor deteriorate, a masurilor destinate conservarii diversitatii biologice, salvarii unor specii amenintate cu disparitia si buna administrare a zonelor naturale cu regim de protectie sau cu valo are peisagistica deosebita, în conformitate cu dispozitiile legii;
- c) alte activitati ale caror efecte directe contribuie la ameliorarea calitatii mediului si a vietii în zonele locuite.

(2) Modalitatile prin care Fondul pentru mediu sprijina activitatile prevazu te la alin. (1) sunt:

- a) subventionarea unor dobânzi la creditele acordate de banci;
- b) garantarea unor credite pentru lucrari publice la care Guvernul este angajat;
- c) garantarea unor credite contractate de firme românesti si credite pentru transfer de tehnologii curate;
- d) premieri stimulative pentru realizările deosebite ale unor întreprinderi/organizatii.

Art.11 – Administratia Fondului nu sprijina pe cei care nu si -au achitat taxele sau penalitatile aplicate anterior, în conformitate cu dispozitiile legii, sau pe cei care sponsorizeaza activitati cu efect negativ asupra mediului.

Conform prevederilor legii, modurile de cheltuire a surselor potentiale sunt limitate si riscante. De fapt principalele mecanisme de finantare sunt: subventionarea dobânzilor si garantarea creditelor acordate de bancile comerciale. Aceasta din urma prevedere a dus la falimentul câtorva fonduri de mediu din Europa Centrala si nu se mai foloseste în nici o tara care are un astfel de fond.

Mentionam aici, de asemenea, faptul ca una din prioritatile stabilite în Programul National de Dezvoltare 2000-2002 si Programul National de Dezvoltare Durabila, prezenta si în concluziile CE privind progresele înregistrate de România în contextul integrării, dar neinclusa însa în destinatiile stabilite prin lege, o reprezinta realizarea unui sistem national de monitorizare a mediului.

5. Modul de administrare a Fondului de mediu

Conform Legii privind Fondul pentru mediu, unitatea care raspunde de gestionarea generala a Fondului pentru mediu este **Administratia Fondului** institutie publica, cu personalitate juridica, în subordinea autoritatii centrale pentru protectia mediului, având sediul în municipiul Bucuresti.

În legatura cu modul în care este reglementata în continuare activitatea Administratiei Fondului pentru mediu prin lege consideram necesare urmatoarele:

- redefinirea componentei Comitetului de avizare al Administratiei, dat fiind faptul ca s -au înregistrat modificari importante în structura ministerelor;
- regândirea modului în care sunt alocate fondurile aferente cheltuielilor de personal si a celor materiale ale Administratiei; prin lege aceasta problema este reglementata astfel: Art. 7 Alin (2) Cheltuielile de personal si materiale ale Administratiei Fondului se asigura din fondurile bugetare

alocate Ministerului Apelor, Padurilor si Protectiei Mediului pentru înfiintarea si dotarea acesteia si , ulterior, din resursele Fondului pentru mediu, în limita a cel mult 5% în primii 2 ani de la constituire si a cel mult 2% în anii urmatoari;

- regândirea atributiilor privind modul de administrare si gestionare a Fondului de mediu; prin lege, respectiv Art. 8, se stipuleaza ca: Operatiunile financiare ale Fondului pentru mediu, care privesc constituirea, gestionarea si utilizarea resurselor financiare, se vor derula printr-o institutie bancara selectata de Administratia Fondului, pe baza de licitatie, cu respectarea dispozitiilor legale.

Necesitatea unei bune gestionari a sumelor destinate protectiei mediului si implicit a unui Fond de mediu functional este subliniata si de una din concluziile Programului National de Aderare la UE (Guvernul României), conform careia ?în ceea ce priveste standardele de mediu, între România si Uniunea Europeana se înregistreaza **decalaje care se datoreaza nivelului investitional scazut** din punct de vedere cantitativ si calitativ pentru reabilitarea si dezvoltarea infrastructurii de mediu, precum si **ignorarii** în mare masura a **standardelor impuse de legislatia nationala.**?

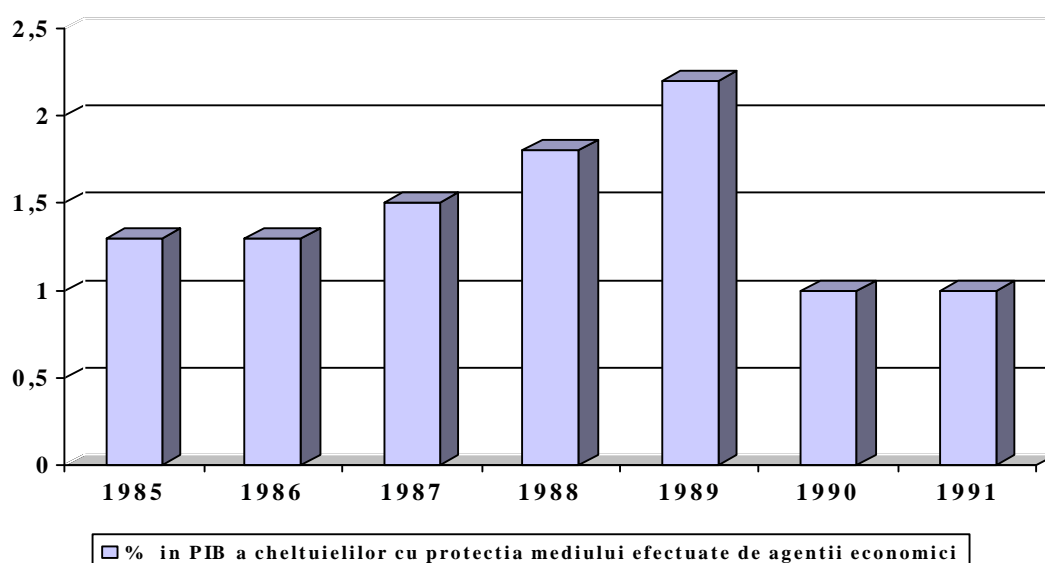
Datorita sumelor necesare pentru investitii, etapa de implementare si control al aplicarii prevederilor noii legislatii depinde de dezvoltarea economica a societatii.

6. Evaluarea nivelului resurselor destinate protecției mediului, în perioada 1985-1999

6.1 Perioada 1985-1991

La nivelul anului 1985 **cheltuielile totale efectuate de agenții economici pentru protecția mediului** reprezentau aproximativ 1,3% din PIB. După o creștere continuă a ponderii acestora în perioada 1985-1989, până la aproximativ 2,2% din PIB, acestea se reduc la numai 1,0% din PIB în anii 1990 și respectiv 1991. (Graficul nr.1 și Anexa nr.1)

Graficul nr. 1 Evoluția ponderii în PIB a cheltuielilor cu protecția mediului efectuate de agenții economici, în perioada 1985-1991 (%)

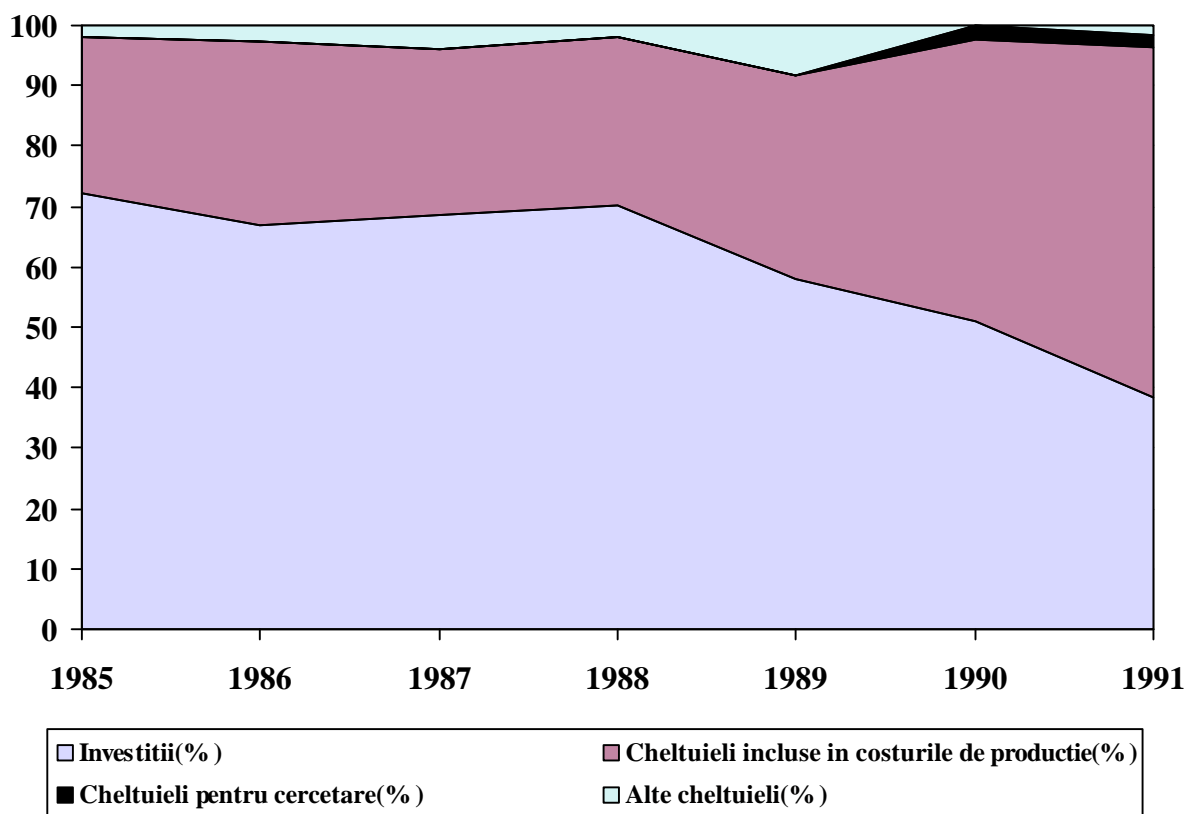
Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, București, 1992.

Respectivele evoluții s-au înregistrat pe fondul unor modificări importante în structura cheltuielilor (Graficul nr.2):

- reducerea la aproximativ jumătate a ponderii sumelor destinate **investitiilor** : de la 72,2% în anul 1985, la numai 38,5% în anul 1991;
- creșterea ponderii cheltuielilor incluse în costurile de producție: de la 25,9% în anul 1985, la 33,7% în anul 1989 și respectiv 57,9% în anul 1991;

- aparitia unei noi categorii de cheltuieli, începând cu anul 1990, respectiv cheltuielile destinate activitatilor de cercetare în domeniu; ponderea acestor cheltuieli a fost de 2,3% în anul 1990 și respectiv 1,8% în anul 1991.

Graficul nr.2 Evolutia structurii cheltuielilor efectuate pentru protectia mediului de agentii economici, în perioada 1985-1991

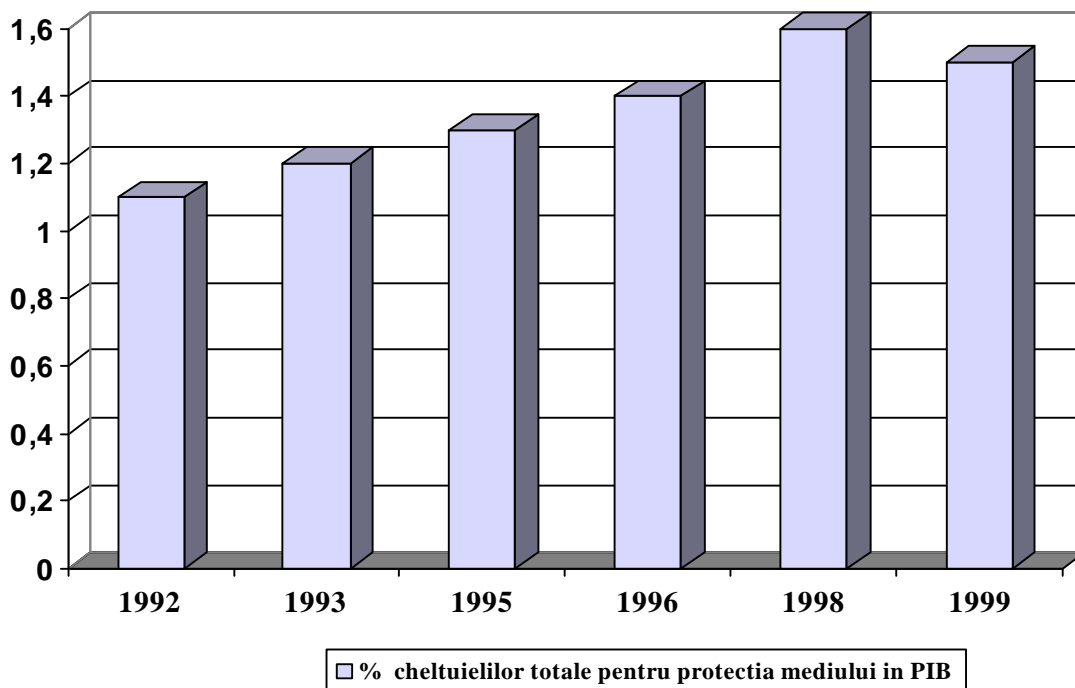
(%)

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti, 1992.

Exprimate în EURO, în anul 1991, cheltuielile totale efectuate pentru protectia mediului de catre agentii economici reprezentau aproximativ 230,3 milioane, revenind circa 10 EURO anual /locuitor.

6.2 Perioada 1992-1999

Ponderea în PIB a cheltuielilor totale pentru protectia mediului a crescut încontinuu în perioada 1992-1998: de la 1,1% la 1,6%, reducându-se apoi la nivelul anului 1999 la 1,5%. (Anexa nr.2 și Graficul nr.3)

Graficul nr. 3 Evolutia ponderii în PIB a cheltuielilor totale pentru protectia mediului, în perioada

1992-1999 (%)

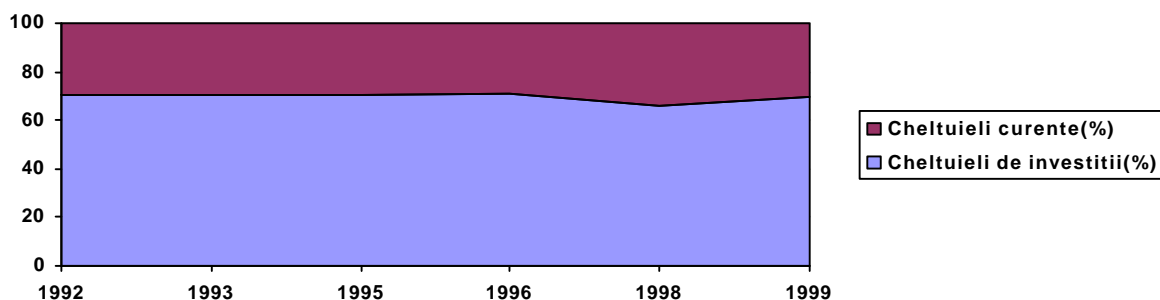
Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti, Mediul înconjurator în România, editia 2000, INSSE.

Exprimate în EURO acestea au evoluat de la 169,1 mil. în anul 1992, 571,7 în anul 1998 si 489,8 mil. în anul 1999. (Anexa nr. 3)

În medie s-au cheltuit pentru protectia mediului 7,4 EURO /locuitor în 1992, 25,9 EURO în 1998 si 22,3 EURO în 1999.

Ponderea cea mai mare de-a lungul întregului interval analizat au detinut -o **cheltuielile curente** – aproximativ 70,0% - **investitiile** depasind numai în anii 1998 si 1999 cu puțin 30,0%.(Anexa nr.4 si Graficul nr.4)

Graficul nr. 4 Evolutia structurii pe categorii a cheltuielilor totale pentru protectia mediului, în

perioada 1992-1999

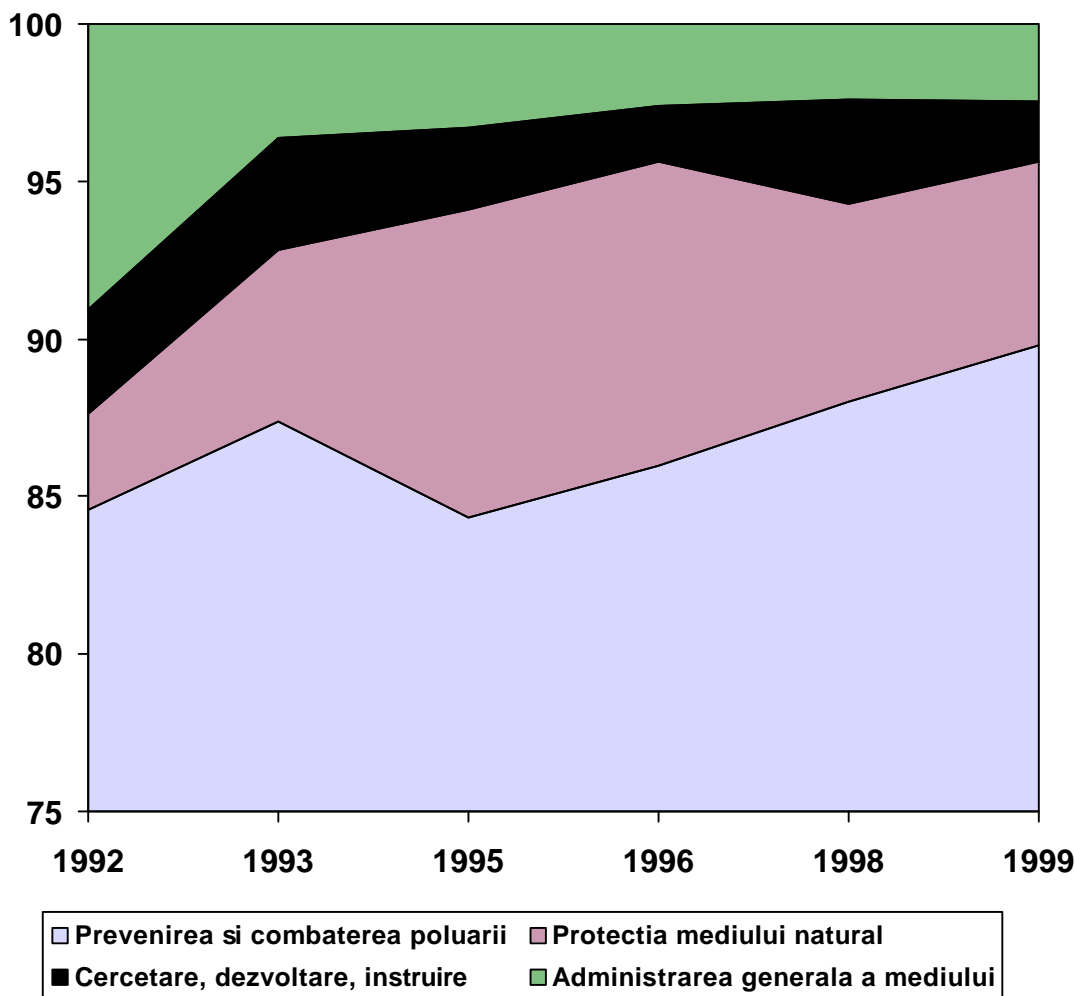
Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti, Mediul înconjurător în România, editia 2000, INSSE.

Reducerea accentuata a ponderii investitiilor în cheltuielile totale pentru mediu, cumulata cu gradul ridicat de uzura avansata a instalatiilor si sistemelor de protectia mediului achizitionate în anii anteriori si lipsa resurselor financiare necesare realizarii reparatiilor corespunzatoare acestora, indica existenta unor riscuri ridicate de poluare.

Analiza modului de repartizare a cheltuielilor totale pentru protectia mediului pe tipuri de masuri si categorii, în perioada 1992 -1999, releva urmatoarele tendinte:

- mentinerea ponderii majoritare de -a lungul întregului interval analizat a cheltuielilor destinate **prevenirii si combaterii poluarii**: 84,6% în anul 1992 si respectiv 89,8% în anul 1999;
- reducerea la aproximativ o treime a ponderii cheltuielilor destinate administrarii generale a mediului: 9,1% în anul 1992 si respectiv 2,5% în anul 1999;
- tendinta de reducere a ponderii cheltuielilor destinate activitatilor de cercetare, dezvoltare, instruire: de la 3,3% în anul 1992 la 1,9% în anul 1999;
- evolutia oscilanta, dar cu tendinta generala de crestere a ponderii cheltuielilor destinate protectiei mediului natural (Anexa nr. 5 B si Graficul nr.5).

Graficul nr. 5 Modul de repartizare a cheltuielilor totale pentru protectia mediului pe tipuri de masuri,

în perioada 1992-1999 (%)

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti si Mediul înconjurator în România, editia 2000, INSSE.

În ceea ce priveste modul de repartizare pe diferite masuri a cheltuielilor pentru protectia mediului se pot remarca urmatoarele:

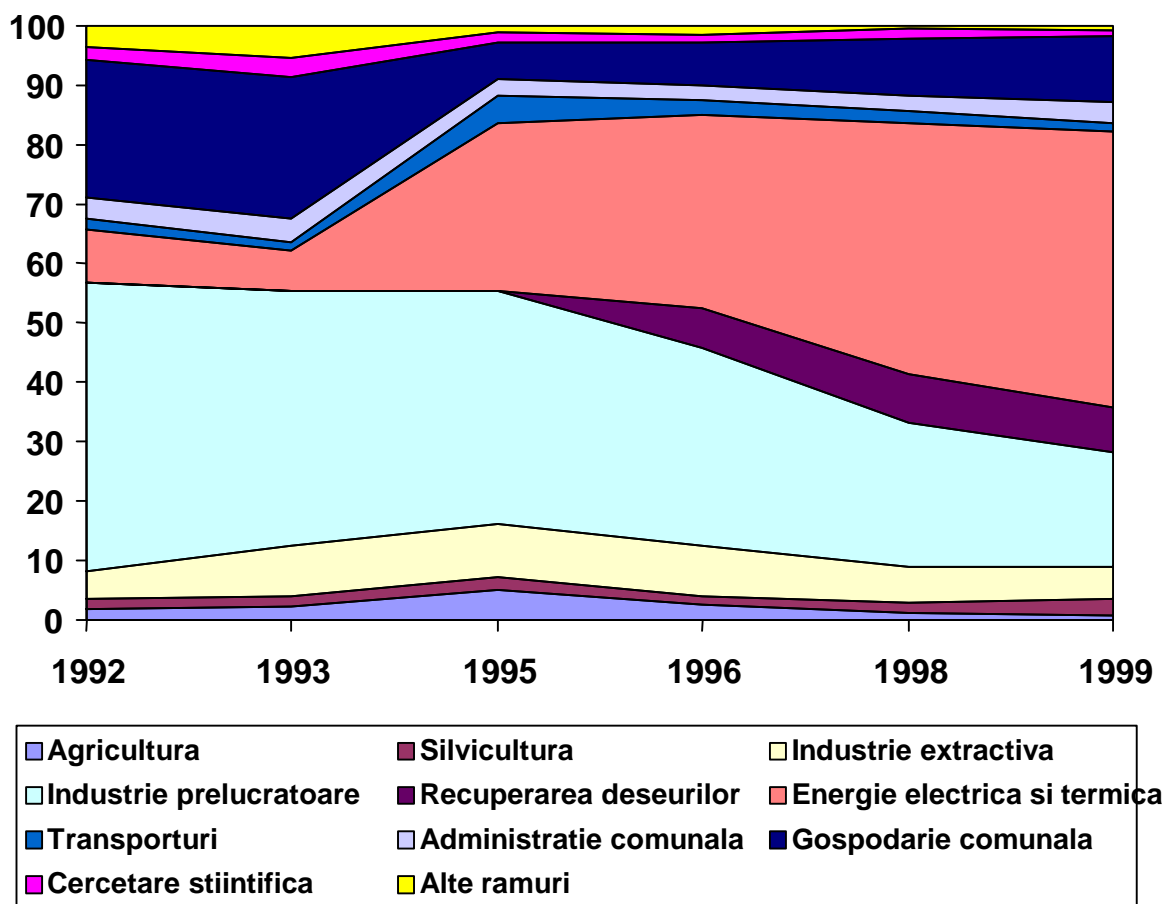
- directionarea sumelor destinate prevenirii si combaterii poluarii si a celor alocate administrarii generale a mediului în special pentru capitolul **cheltuieli curente**;
- tendinta de reorientare a cheltuielilor pentru cercetare, dezvoltare, instruire, de la cele curente (aproximativ 95,2% în anul 1992) **spre cele de investitii** (86,1% în anul 1999);
- tendinta de crestere a ponderii **cheltuielilor curente** în cadrul sumelor destinate protectiei mediului natural (de la 45,0% în anul 1992 la 63,7% în anul 1999). (Anexa nr. 5A)

Imaginea oferita de structurile prezentate anterior poate fi completata si cu analiza destinatiei pe sectoare a acestor categorii de cheltuieli.

Din aceasta perspectiva, în intervalul analizat, putem remarca urmatoarele:

- cresterea însemnata înregistrata de proportia cheltuielilor cu protectia mediului destinate sectorului **energie electrica si termica**: de la 8,7% în anul 1992 la 46,2% în anul 1999;
- tendinta de **reducere a proportiei industriei prelucratoare** în total cheltuieli: de la 48,7% în anul 1992, la 19,1% în anul 1999;
- diminuarea la aproximativ jumatate a proportiei cheltuielilor pentru protectia mediului realizate în **sectorul gospodarii comunale**: de la 23,4% în anul 1992 la 11,1% în anul 1999;
- micșorarea la aproximativ jumatate a ponderii cheltuielilor cu aceeasi destinatie din **agricultura**: de la 1,9% la 0,8%;
- tendinta de crestere a ponderii cheltuielilor **destinate recuperarii deșeurilor**: 6,8% în anul 1996 si 7,6% în anul 1999.(Graficul nr. 6 si Anexa nr. 6)

Graficul nr. 6 Evolutia modului de repartizare a cheltuielilor destinate protectiei mediului , pe sectoare, în intervalul 1992 -1999

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anua rul Statistic al României, CNS, Bucuresti, Mediul înconjurator în România, editia 2000, INSSE.

7. Observatiile UE privind Legea Fondului pentru mediu si propuneri de remediere a acestora

Proiectul Legii privind Fondul pentru mediu a fost supus analizei si dezbaterii expertilor din domeniu, atât din tara cât si din UE.

Pe marginea acestui proiect specialistii UE au facut o serie de observatii importante si pertinente.

O buna parte din aceste observatii, precum si modalitatile de solutionare sugerate se regasesc în tabelul de mai jos.

Tabelul 6. Principalele observatii la Legea Fondului pentru mediu din România

Problema ridicata de expertii UE	Modalitate de rezolvare sugerata
<p>Lipsa unui mandat clar.</p> <p>a)În acest sens sunt amintite prevederile Art.1 din lege conform carora obiectivele fondului sunt prezentate foarte general, respectiv ? sustinerea si realizarea obiectivelor prioritare, de interes public major din Planul national de actiune pentru protectia mediului, în conformitate cu normele si standardele de mediu nationale si internationale ?</p> <p>Totodata Art.10 ofera fondului posibilitatea efectuării unei largi game de cheltuieli .</p> <p>Lipsa unui program de cheltuieli clar reprezinta de fapt, ?calcâiul lui Achile ? pentru toate fondurile de mediu din Europa Centrala si de Est.</p> <p>Lipsa unor obiective clare face imposibila asigurarea unei evidente serioase a rezultatelor si resurselor utilizate si implicit îngreuneaza evaluarea performantelor fondului.</p> <p>b) Asa cum este precizat în capitolul IV Fondul va asigura subventii , care prin definitie încalca principiul poluatorul plateste promovat de OCDE si sunt incompatibile cu Art.87 din Tratatul Uniunii Europene privind ajutoarele de stat,</p>	<p>a)Utilizarea unor programe anuale de actiuni si definirea în detaliu a categoriilor de cheltuieli acceptabile pentru dirijare spre domenii prioritare si proiecte “optime”, este preferabila restrângerii prin lege a numarului de posibilitati;</p> <p>b) În conformitate cu principiul poluatorul plateste si cu Art. 87 din Tratatul Uniunii Europene, Legea Fondului pentru mediu trebuie sa urmareasca cel puțin urmatoarele aspecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilirea obiectivelor tinta specifice ce trebuie atinse de Fond; - specificarea intervalului de timp în care se vor atinge aceste obiective si dupa care

	<p>instrumentele de subventionare cu caracter exceptional nu vor mai fi utilizate ;</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizarea unei descrieri detaliate a beneficiarilor eligibili, a termenilor, conditiilor si ratei maxime de asistenta ce poate fi acordata; - stabilirea unei definitii clare pentru proiectele eligibile.
<p>Lipsa unui statut juridic clar.</p> <ul style="list-style-type: none"> - legea nu specifica ce legislatie si ce standarde vor reglementa procedurile contabile si de audit ale Fondului pentru mediu ; - baza legala pentru contractele încheiate de Fond nu este clar specificata si poate sa contravina legilor existente (vor fi reglementate de Codul Civil ?, de Codul Administrativ?); ca rezultat partenerii si clientii fondului pot fi justificat îngrijorati de credibilitatea obligatiilor contractuale si siguranta institutiei; - definitia fondului cuprinsa în articolul 2 este de asemenea o sursa de confuzie si îngrijorare. Conform textului, fondul pentru mediu este unul extrabugetar. Problema cheie în acest context este aceea ca în lege nu sunt incluse precautii pentru riscurile fiscale specifice fondurilor extrabugetare. 	<p>Se poate cere unui specialist în drept sa analizeze limbajul juridic pentru a asigura claritatea si consecventa statutului juridic al Fondului.</p> <p>În acest context este necesara si delimitarea clara a problemelor reglementate numai prin aceasta lege si cele ce vor fi ulterior reglementate prin hotarâre de Guvern.</p>
<p>Neclaritatea definirii raspunderilor organelor de lucru ale fondului. Legea nu realizeaza o delimitare clara între organele de lucru privind responsabilitatile de management, supervizare si control.</p>	<p>Amendarea legii în sensul specificarii raspunderilor, altele urmând a fi definite prin ROF;</p>

Prevederi neclare cu privire la raspundere si transparenta;	Regulamentul va prevedea proceduri de audit, toate informatiile legate de criteriile de selectie, iar proiectele propuse vor fi facute publice;
Acordarea de subventii contravine Principiului Poluatorul Plateste si chiar Tratatului European;	Pareerile sunt diferite asupra acestui subiect (ONU - ECE); nu cunoastem nici un caz în care un fond de mediu din ECE sa fi fost acuzat în acest sens. Dar în alegerea tipurilor de subventii, Fondul va trebui sa justifice utilizarea acestora pentru situatii speciale si sa planifice reducerea lor pe parcurs;
Unii termeni referitori la mecanismele de efectuare a platilor nu sunt clari;	Terminologia referitoare la tipurile de mecanisme poate fi clarificata, urmând a fi modificata si traducerea din engleza a unor termeni;
Nu este clar cine se ocupa de aprecierea si selectia proiectelor;	Legea stipuleaza : Comitetul Director supune spre aprobare Consiliului. Procedura trebuie descrisa mai detaliat în amendamentul legii, urmând a fi precizate si prin Regulament;
Nu este foarte clar definit rolul Consiliului de Avizare;	Amendamentele la lege aduc informatii esentiale privitoare la rolul Consiliului, care va fi precizat mai pe larg în ROF;
Nivelul de Secretar de Stat este prea înalt pentru ca cei implicati sa aiba timp pentru participarea necesara;	Amendamentele la lege se cuvin a specifica "reprezentantii" ce vor fi numiti de ministere.
Trebuie specificate mandatele membrilor Consiliului de Avizare;	Modificarea legii;
Cerintele si standardele de raportare sunt vagi;	Modificarea legii si detalierea lor în Regulament si în Manualul de Procedura;
Referirea la institutia bancara este vaga si ar trebui incluse mai multe banci;	Modificarea legii pentru a permite cooperarea cu mai multe banci;
Eficienta economica ar trebui sa reprezinte o cerinta legala în aprecierea proiectelor, a activitatii Fondului si în evaluarea personalului;	Modificarea legii pentru include în criteriile de evaluare a proiectelor;
Sursele de venit nu specifica cine colecteaza si ce cota revine Fondului;	Modificarea legii si se va specifica în regulamentul privind sursele de venit ce va fi întocmit conform legii în 180 de zile;

Sursele de venit ar trebui sa cuprinda si recuperarea capitalului si dobânzii din credite, pe lângă dobânda la depunerile în banca;	Modificarea legii pentru completarea surselor de venit;
Principiul poluatorul plateste ar putea sa nu fie motivatia corecta pentru toate instrumentele de venit din Art.9;	Modificarea legii pentru a se elimina referirea la principiul poluatorul plateste;
Lista mecanismelor de finantare a proiectelor este foarte generala si nu poate fi contestabila;	Vor trebui incluse treptat instrumente mai sofisticate pe masura ce Fondul se stabilizeaza si poate fi asistat de banci;
Nu este clar daca fondul plateste sau nu impozit pe profit sau TVA	Modificarea legii pentru a se include astfel de prevederi;
Experienta legata de garantarea împrumuturilor nu a fost încununata de succes;	Modificarea legii pentru a fi eliminate aceste prevederi.

Sursa: Dr. Victor Platon – FONDUL DE MEDIU Instrument de alocare a resurselor în țările în tranziție, București, 2001

Asa cum putem observa si din tabelul anterior Legea privind Fondul pentru mediu a re o serie întreaga de deficiente, a caror solutionare reprezinta o conditie pentru a putea fi aplicata.

8. Concluzii - Probleme deschise.

Din cele prezentate pe parcursul analizelor noastre, problematica protectiei mediului reprezinta un capitol prioritar a l eforturilor necesare pentru integrarea României în Uniunea Europeana.

Înlaturarea decalajelor în domeniul infrastructurilor de mediu, pasajul de la actiunile curative la cele preventive, evitarea accidentelor ecologice si a continuarii proceselor înalt - entropice, impun cu prioritate mai întâi câteva urgente de ordin administrativ - institutional:

1. Functionalitatea si operationalitatea Fondului pentru mediu

Înainte de orice este necesara asigurarea **functionalitatii si operationalitatii fondului de mediu**; pentru un asemenea demers se impune promovarea urgenta a unei **Hotarâri de Guvern** si elaborarea **Regulamentului de Organizare si Functionare** a Administratiei Fondului.

În discutie ramâne si structura institutionala teritoriala a administratiei fondului , relatiile dintre Agentiile Judetene pentru protectia mediului si fond, relatiile dintre aceasta administratie si comunitatile locale(primarii) în legatura atât cu încasarea propriu -zisa a taxelor, din teritoriu cât si cu promovarea unor proiecte, actiuni etc.; raporturile dintre Administratia Fondului, agentii economici si populatie; în legatura cu operatiunile propriu - zise de încasari si plati a taxelor, amenzilor, contributiilor etc.; modul de transfer a sumelor încasate din teritoriu si de la agenti; relatiile cu Bugetul de Stat si cu Bugetele

administratiilor locale (judete, municipii, orase, comune); competentele locale pentru administrarea fondului etc.

2. Managementul strategic

Odata reglementate asemenea aspecte ale relatiilor si structurilor institutionale ale fondului problemele de **management strategic** trec pe prim plan:

Asa cum am aratat acquis-ul comunitar contine directive costisitoare care presupun pe lânga **evaluarea realista si planificarea coerenta** a investitiilor; nevoia unei strategii financiare directionate atât pe **resurse** cât si pe **cheltuieli** este iminenta.

Aceasta strategie va include si **mecanismele de selectie, evaluare, eligibilitate, finantare, respectiv cofinantare a proiectelor.**

Elaborarea - pe baza evaluarii prioritatiilor, a unui **program anual** al destinatiei bugetului fondului este extrem de binevenita, chiar daca nu se poate spune înca daca acest program si strategia în ansamblu sa fie atributul Administratiei Fondului. De regula strategia si politica de protectia mediului intra în sarcina Ministerului iar Administratia ar putea fi organul executiv.

În acest sens, prin ROF, se cuvine a se stabili mai clar atributiile Comitetului de Directie si ale unor comisii de selectie a proiectelor, etc.

Elaborarea **criteriilor de eligibilitate** (cote si conditii de cofinantare, modalitati de organizare a licitatiilor, transparenta si publicitatea, conditiile de acces - inclusiv accesul prioritar al unor firme românesti la anumite proiecte, pentru a nu fi scoase din start din competitie, bonitatea financiara si credibilitatea acestora exprimata prin situatia bilantului si a activitatii anterioare, competenta profesionala a personalului etc.) impun elaborarea unui **manual de operare.**

3. Sursele de finantare

În legatura cu **sursele** fondului pentru mediu exista numeroase semne de întrebare si probleme deschise.

Nivelul acestora ramâne înca o necunoscuta iar modul de colectare necesita analize atente. De pilda, se poate pune întrebarea daca fondul de mediu este necesar sa fie independent de Buge-tul de Stat sau de cel al Ministerului Apelor si Protectiei Mediului. Fondurile speciale sunt de regula entitati independente de bugetul statului; modul de colectare a surselor se poate de asemenea organiza în mai multe variante, dar aceste surse nu ar fi indicat sa aiba soarta fondurilor de pensii, de somaj, de sanatate, etc.; ne gândim de pilda la amenzile pentru circulatia auto care intra în bugetul Ministerului Ordinii Publice si poate ceva similar s -ar putea organiza si pentru fondul de mediu.

4. Costurile mari ale actiunilor de protectia mediului

Nevoile de finanțare ale acțiunilor de protecția mediului pentru România sunt relativ ridicate în comparație cu posibilitățile actuale ale economiei; așa cum s-a arătat, potrivit unor evaluări superficiale acestea s-ar ridica la 1,5-1,6 miliarde Euro/an sau 3-4% din PIB actual; din aceste sume apele ar consuma 0,75 mld. Euro iar aerul și deșeurile, fiecare câte 0,37-0,40 mld. Euro.

5. Scutirea de impozite și taxe a fondului

Despre o **piată** a investițiilor pentru mediu nu se poate vorbi pentru că aceasta nu există; **investitiile efectuate** nu au practic șanse de a fi recuperate prin **valoarea adăugată** sau **profitul obținut**.

Prin urmare, sumele cheltuite din fondul pentru mediu nu sunt generatoare de valoare adăugată și este normal **sa fie libere de TVA sau alte impozite** care le-ar diminua și mai mult.

Stimularea participării la cofinanțarea unor proiecte de investiții în domeniu necesită de asemenea un tratament deosebit, respectiv acordarea unor facilități pentru participanți, **inclusiv scutirea de TVA, de anumite taxe**. Dacă investitorii din domeniile industriale (inclusiv fabricarea de țigărețe, băuturi alcoolice, materiale plastice care pot deveni apoi deșuri, etc.) sunt stimulați prin facilități fiscale, cu atât mai mult, investițiile pentru protecția mediului și deci a vieții oamenilor, plantelor și animalelor se cuvin a fi stimulate cu prioritate. Același regim s-ar cere să fie **practicat și pentru cofinanțarea externă**. Protecția mediului nu este o afacere comercială și aceasta este necesară să fie tratată în mod deosebit.

6. Dimensiunea Fondului pentru mediu

Fondul pentru mediu contează cu atât mai mult cu cât dimensiunea sa va fi mai substanțială. În cadrul analizelor anterioare am făcut aprecieri privind dimensiunea acestuia.

Vom mai preciza aici numai faptul că participarea activă, integrarea și responsabilitatea generală a societății românești în acest domeniu sunt o necesitate care nu se poate impune spontan. Este nevoie de educație, de o cultură națională pentru un asemenea demers. Acestea vor crea externalități pozitive transgeneraționale naționale și de ce nu și transnaționale.

Administrarea fondului de mediu nu poate pierde din vedere elemente care este drept sunt greu de cuantificat prin cifre și date fapțice.

7. Gestiunea riscurilor

Bună gestionare și administrare a fondului nu poate exclude **riscurile**, inclusiv cele **de ordin financiar**.

Managementul financiar al fondului este de aceea necesar să-și propună **minimizarea acestor riscuri**, inclusiv printr-o atentă **selectare a institutiei sau institutiilor bancare** cu care se operează. Întrucât derularea operațiunilor printr-o singură bancă poate crea anumite suspiciuni și probleme, este

recomandabila **partajarea riscului** prin utilizarea a 2 -3 institutii cât mai sigure (poate inclusiv si prin Trezoreria statului).

Tot în acest context sugeram eliminarea responsabilitatilor Fondului pentru mediu în domeniul garantarii creditelor, experienta fondurilor similare din alte tari evidentiind riscurile mari ale acestor operatiuni.

8. Transparenta activitatii Fondului pentru mediu

În fine, importanta enorma a fondului presupune o **transparenta totala**, valabila atât pentru **selectarea proiectelor** cât si pentru **realizarea practica** a acestora. Pe lângă programul anual de buget si respectiv de actiuni, **raportul national public al realizarilor** anuale este necesar sa devina un element periodic de bilant al Administratiei.

9. ANEXE

ANEXA 1

Structura cheltuielilor pentru protectia mediului si ponder ea acestora în PIB, în int

	1985	1986	1987	1988	1989
Total cheltuieli cu protejarea mediului efectuate de agentii economici, (mild. lei preturi curente)	10,8	11,2	12,7	15,1	17,8
- ca pondere în PIB(%) din care:	1,3	1,3	1,5	1,8	2,2
- Investitii;(%)	72,2	67,0	68,5	70,2	57,9
- Cheltuieli incluse în costurile de productie; (%)	25,9	30,4	27,6	27,8	33,7
- Cheltuieli pentru cercetare; (%)	-	-	-	-	-
- Alte cheltuieli. (%)	1,9	2,6	3,9	2,0	8,4

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucurest

ANEXA 2

Evolutia cheltuielilor pentru protectia mediului si a ponderii în PIB a acestora, în perioac

	1992	1993	1995	1996	milc
PIB	5.982,3	19.737,5	72.559,7	108.390,9	1
Cheltuieli totale pentru protectia mediului	67,6	238,8	956,2	1.496,6	3
- % cheltuieli totale pentru protectia mediului în PIB	1,1	1,2	1,3	1,4	5
Cheltuieli curente	47,4	168,7	673,1	1.067,5	1
Cheltuieli de investitii	20,2	70,1	283,1	429,1	3

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti, diverse editii si Mediul în

ANEXA 3

Evolutia cheltuielilor totale pentru protectia mediului si a principalelor componente ale a în perioada 1992-1999

	1992	1993	1995	1996	- mi
Cheltuieli totale pentru protectia mediului	169,1	270,0	363,6	387,4	
Cheltuieli curente	118,6	190,7	256,0	276,3	
Cheltuieli de investitii	50,5	79,3	107,6	111,1	

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti, Mediul înconjurator în si Raportul BNR, diverse editii.

ANEXA 4

Evoluția structurii cheltuielilor totale pentru protecția mediului, în perioada 1992 -1999

	1992	1993	1995	1996	
Cheltuieli totale pentru protecția mediului	100,0	100,0	100,0	100,0	1
Cheltuieli curente	70,1	70,6	70,4	71,3	6
Cheltuieli de investiții	29,9	29,4	29,6	28,7	3

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, București, diverse ediții și Mediul înconjurător

ANEXA 5

Modul de repartizare a cheltuielilor pentru prote cția mediului pe tipuri de masu

A)

	1992			1993			1995			1996		
	Tota le	Cure nte	Invest itii	Total e	Cure nte	Investi tii	Total e	Cure nte	Invest itii	Tota le	Cure nte	Invest itii
Cheltuieli totale:	100, 0	70,1	29,9	100,0	70,6	29,4	100,0	70,4	29,6	100, 0	71,3	28,7
- Prevenirea si combaterea poluarii;	100, 0	67,5	32,5	100,0	72,8	27,2	100,0	74,0	26,0	100, 0	74,1	25,9
- Protectia mediului natural;	100, 0	45,0	55,0	100,0	36,7	63,3	100,0	33,2	66,8	100, 0	40,3	59,7
- Cercetare, dezvoltare, instruire;	100, 0	90,9	8,1	100,0	89,7	10,3	100,0	75,2	24,8	100, 0	88,6	11,4
- Administrar ea generala a mediului.	100, 0	95,2	4,8	100,0	48,8	51,2	100,0	83,7	16,3	100, 0	82,7	17,3

B)

	1992			1993			1995			1996		
	Total	Curente	Investitii	Total	Curente	Investitii	Total	Curente	Investitii	Total	Curente	Investitii
Cheltuieli totale:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- Prevenirea si combaterea poluarii;	84,6	81,4	92,1	87,4	90,1	81,0	84,3	88,6	73,9	86,0	89,3	77,7
- Protectia mediului natural;	3,0	1,9	5,4	5,4	2,8	11,6	9,8	4,6	22,0	9,6	5,4	20,0
- Cercetare, dezvoltare, instruire;	3,3	4,2	1,0	3,6	4,6	1,3	2,6	2,8	2,2	1,8	2,2	0,7
- Administrarea generala a mediului.	9,1	12,4	1,5	3,6	2,5	6,1	3,3	4,0	1,9	2,6	3,0	1,6

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, București, diverse editii și Mediul înconjurător.

ANEXA 6

Structura cheltuielilor pentru protecția mediului pe sectoare de activitate, în perioada

	1992			1993			1995			1996			1997
	Totale	Curente	Investitii	Totale	Curente	Investitii	Total	Curente	Investitii	Total	Curente	Investitii	
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Agricultura	1.9	1.9	2.0	2.3	2.1	2.7	4.9	5.5	3.4	2.4	3.1	0.6	1.9
Silvicultura	1.8	1.3	3.0	1.7	1.0	3.4	2.2	2.1	2.5	1.7	1.6	2.0	1.9
Industria extractiva	7.5	6.1	10.9	8.5	7.0	12.0	9.0	5.1	18.2	8.4	5.3	16.2	6.9
Industria prelucratoare	48.7	51.2	42.1	42.8	50.1	25.1	39.2	44.8	25.8	33.3	36.2	26.3	24.9
Recuperarea deeurilor	*	*	*	*	*	*	*	*	*	6.8	9.1	1.3	8.9
Energie electrica si termica	8.7	4.2	19.3	6.8	4.0	13.7	28.4	23.0	41.3	32.5	26.6	46.9	41.9
Transporturi	1.9	2.5	0.5	1.5	1.5	1.6	4.6	5.6	2.0	2.4	2.5	2.0	2.9
Administratiile publice	3.4	4.2	1.5	3.9	2.8	6.4	2.9	2.6	4.0	2.5	2.3	3.0	2.9
Gospodarie comunală	23.4	24.3	20.8	24.0	22.5	28.0	6.1	7.8	1.9	7.3	9.7	1.4	9.9
Cercetare stiintifica	2.2	3.1	*	3.3	4.4	0.6	1.5	2.1	0.1	1.3	1.7	0.1	1.9
Alte ramuri	0.4	0.6	*	5.2	4.6	6.7	1.1	1.3	0.8	1.4	1.8	0.3	0.9

Sursa: Calculat pe baza datelor din Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti, diverse editii si Mediul înconjurator în

10. BIBLIOGRAFIE

1. Alder et others - *Environmental Standards and Legislation in Western and Eastern Europe Towards Harmonisation: Economic costs and benefits of harmonisation, IFO, Munich, 1994;*
2. Amann et others - *Cost-Effective Control of Acidification and Ground Level Ozone (second interim report), IIASA, for the UE, DG XI, December 1996;*
3. Buckland, Zabel - *Environmental Standards and Legislation in Western and Eastern Europe, Towards Harmonisation, Water Sector Case, EBRD and UE;*
4. Peszko, Grzegorz - *Comments on the Environment Fund Law adopted by the Parliament of Romania upon the request of the European Commission, EAP Task Force Secretariat, Environment Directorate - OECD, 6 iunie 1999;*
5. Platon, Victor - *FONDUL DE MEDIU Instrument de alocare a resurselor în tarile în tranziție, Bucuresti, 2001*
6. x x x - *Legea privind protecția mediului nr.137/29.12.1995;*
7. x x x - *Legea privind Fondul pentru mediu nr.73/11.05.2000;*
8. x x x - *Planul National de Dezvoltare - România(2000-2002), ANDR, mai 2000;*
9. x x x - *Programul National de Aderare la UE, Guvernul României, mai 2000;*
10. x x x - *Rapport Regulier 2000 de la Comission sur Les Progrés Réalisés par la Roumanie sur la voie de l'adhésion, Bruxelles, 8 noiembrie 2000;*
11. x x x - *Pollution abatement and control expenditure in OECD countries, OECD, 1996;*
12. x x x - *Designing a Programme of Compliance Schedules for Polluters, final report by ERM, 1994;*
13. x x x - *Scenarios for Economy and Environment in Central and Eastern Europe, report nr. 48 1505002, RIVM, 1996;*
14. x x x - *Anuarul Statistic al României, CNS, Bucuresti, diverse editii;*
15. x x x - *Mediul înconjurător în România, editia 2000, INSSE;*